



КАСЯНЕНКИ — авіаконструктори. Брати
Іван (1877 — 1942),

Андрій (16(28). 11. 1886 — 1946),

Євген (19. 02(03. 03). 1889 — 30. 12. 1937),

Григорій (1891 — після 1939)

Івановичі народилися у с. Іванкове Переяслав. пов. Полтав. губ., нині с. Іванків Бориспіль. р-ну Київ. обл. Іван, Андрій і Євген активно пропагували ідеї розвитку авіації в Україні, виступали з лекціями при Комерц. клубі (осінь 1910) в Черкасах, де вони навч. у чол. гімназії, з доповідями із різних проблем авіації під час навч. у Київ. політех. інституті (КПІ), брали участь у діяльності студент. повітроплав. гуртка (Андрій — у секціях вертольотів та аеропланів; Євген — у секції орнітоптерів, потім — казначей, товариш голови, чл. правління). У Черкасах збудували планер системи «Адлер» (1909; з важіл. керуванням), який отримав широке визнання у багатьох містах країни, та перші два літаки (1910, 1911; конструкції виглядали гранично легкими, однак у зв'язку з встановленим на них малопотуж. двигуном не вдалося досягти нормал. показників у польоті). У жовтні 1911 в С.-Петербурзі брати випробували двогвинт. 4-стійковий біплан «Касяненко-3» із т. зв. живими крилами, коробки яких могли змінювати кут установки завдяки обертанню крил навколо передніх лонжеронів на невеликий кут (винахід запатентовано, однак під час випробув. польотів літак упав, більше не ремонтували). Влітку 1913 на Куренів. аеродромі у Києві *П. Нестеров* випробував малопотуж. літак «Касяненко-4» із двигуном до 40 к. с. Під час 1-ї світової війни в авіац. майстернях КПІ брати сконструювали й збудували надманевр. винищувач із суцільноповорот. біплан. коробкою «Торпеда»-«КПІ-5» (літак не брав участі у боях і не був виготовлений серійно, його конструкцію з багатьох причин не було доведено до кінця). Загалом 1910-21 сконструювали, збудували та частково випробували 6 оригін. за схемою та задумом літаків; також розробили конструкцію повітр. гвинта, що виявився досконалішим за іноз. (під час 1-ї світової війни серійно виготовляли авіац. майстерні КПІ).

Іван від 1915 працював в авіац. майстернях КПІ, брав безпосередню участь у будівництві літака «Касяненко-5», серій. виробництві повітр. гвинтів «Братів Касяненків», ремонтував авіац. техніку. Від 1920 — інж. Держ. авіац. заводу № 12, від 1921 — проректор з адм.-госп. роботи КПІ, 1922 — голова правління Авіац. наук.-тех. товариства при Інституті; від 1924 — у Харкові: працював у Раднаргоспі УСРР, був головою правління АТ «Укрповітрошлях» (1926-30) та очолював Гідрометеорол. комітет (1930-34); від 1935 — у Нар.

комісаріаті важкої промисловості (Москва). Репрес. 1938, помер в ув'язненні.

Андрій, крім КПІ, навч. в Університеті св. Володимира у Києві. Від 1914 — технік-кресляр тех. майстерні Київ. офіцер. залізнич. школи. 1915-17 працював в авіац. майстернях, 1921-25 — доц. кафедри авіабудування КПІ. 1918 брав участь в організації повітр. шляхів сполучення в Україні. Водночас 1923-24 — ред. та видавець ж. «Авиация и воздухоплавание», 1923-25 — відп. секр. Київ. губерні. відділу Товариства авіації та повітроплавання України і Криму. Від 1927 — ген. секр. Товариства сприяння обороні, авіац. та хім. буд-ву УСРР; організатор мережі аероклубів в Україні, зокрема першого аероклубу в Харкові (1928). Від 1929 працював на Харків. авіац. заводі: від 1935 — нач. зварюв. лаб. Під час 2-ї світової війни — в евакуації разом із заводом у Ташкенті, де брав участь у будівництві транспорт. літака «Лі-2». В останні роки життя працював на заводі № 30 у м. Хімки (РФ). Єдиний із братів, який не був репрес.

Євген навч. у КПІ до 1912, від жовтня 1914 — пом. зав. тех. майстерні Київ. офіцер. залізнич. школи, 1915-16 — конструктор авіац. майстерень КПІ та 3-го авіадивізіону, 1921-22 викладав у КПІ. Крім авіаконструювання, активно займався політ. та видавн. діяльністю. 1906 вступив до УСДРП. Належав до її лівого крила, представники якого підтримали більшов. переворот 1917, але виступали за створення незалеж. Рад. України. Навесні 1918 перейшов до КП(б)У. Брав участь у вид. першої україномов. рад. г. «Вісник УНР», г. «Київський комуніст», «Вісті Київської Ради робітничих депутатів», «Сільська комуна», «Більшовик»; також був заст. особл. редакц. комітету Нар. комісаріату освіти УСРР. Написав передмову та відредагував переклад кн. Ф. Енгельса «Основи комунізму», переклав Програму РКП(б) і працю В. Леніна «Як комуністи-більшовики ставляться до середнього селянства» (усі — 1919). У 1922-25 — голова закордон. комісії Нар. комісаріату освіти УСРР у складі торг. представництва СРСР у Берліні, де 1922 ініціював створення і став гол. ред. амер.-укр. видавництва «Космос», осн. завданням якого було видання українською мовою соц.-екон., навч. літ-ри, наук.-популяр. праць, белетристики та їхнє розповсюдження серед укр. емігрантів у США, Канаді та ін. У Німеччині познайомився із відомими авіаконструкторами, зокрема К. Дорньє, відвідував провідні авіац. підприємства. Декілька разів звертався до ВУЦВК із проханням надати йому стипендію для ґрунт. вивчення авіац. справи за кордоном, однак позитив. відповіді не отримав. Від 1925 — заступник гол. ред., відп. ред. г. «Вісті ВУЦВК», водночас — ред. ж. «Всесвіт». 1931

звільнений. Деякий час перебував на парт. роботі, працював на Харків. авіац. заводі, Моск. заводі ім. Авіахіму, редагував ж. «Sturm Schritt» (друк. орган нім. секції Спілки укр. рад. селян. письменників «Плуг»). 11 серпня 1937 заарешт., 7 грудня того ж року за звинуваченням у приналежності до керівництва антирад. націоналіст. організації засудж. до розстрілу. Реабіліт. 1959.

Григорій навч. у Черкас. чол. гімназії, Університеті св. Володимира. Служив у 6-му авіац. парку Київ. військ. округу. 1917 обраний делегатом Всеукр. військ. ради, чл. УЦР від УСДРП, Крайового комітету з охорони революції. Згодом перейшов до КП(б)У. Від 1921 працював авіаконструктором. У серед. 1930-х рр. заарешт., помер в ув'язненні.

1. Гольман В. Тов. Касяненко // Червона преса. 1927. № 7;
2. Шавров В. Б. История конструкций самолетов в СССР до 1938 г. 3-е изд. Москва, 1985;
3. Мукомела О. Касяненко Євген Іванович // Укр. журналістика в іменах. Л., 1994. Вип. 1;
4. Савин В. С. Авиация в Украине: Очерки истории. Х., 1995;
5. Моисеев В. А. Контакт, Ваше сиятельство!: Очерки. К., 2000;
6. Фаль В. А. З історії крилатого роду Касьяненко: Спроба коментаря // Дослідж. з історії техніки: Зб. наук. пр. К., 2004. Вип. 4;
7. Згуровский М. З. Киевские политехники – пионеры авиации, космонавтики, ракетостроения. 2-е изд. К., 2011.

Рекомендована література

В. В. Татарчук

Фотоілюстрації



Бібліографічний опис:

Касяненко / В. В. Татарчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-10321>. – Останнє поновлення : 2024.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).